

بیداری مشرق یا سیر ترقی. (۱)

با وجود مساعی و مقاومت قوای مظلومه که همواره برای جلو گیری سیر ترقی بکار میرود، نور مطلقاً از راه خود منحرف نشده از حصار محکمی که قرنهایست به پیرامون آن بنا کرده اند روزنی یافته شعاع نافذ خود را نشان میدهد.

امروز در سرزمین چین حوادثی در کار ظهور است، که مخصوصاً برای اهالی مشرق زمین دارای اهمیت سیاسی و تاریخی است. نایب السلطنه چین اخیراً فرمانی را امضا نموده که بنای پارلمان^(۲) چین را موافق ساختمان مجلس ملی آلمان طراحی کنند، در همین بهار بعملیات بنائی شروع میشود.

این مسئله باندازه ای مهم است که نمیتوانیم آنرا مسکوت عنه بگذاریم. مملکت چین که از ۴۰۰ تا ۵۰۰ میلیون سکنه دارد میخواهد بیدار بشود. همینکه این قسمت عمده جمعیت بشری چشم باز کرده نیک و بد خود را شناختند، شبهه نیست که سیر تاریخی و تکامل سیاسی مشرق زمین خط حرکت تازه ای پیش میگیرد که موجب حصول تغییرات کلی در صفحه عالم خواهد شد. مملکت آسمانی چین مغلوب ژاپن شده بود. متعاقب بلوای بو کسر^(۳) اروپائیان که مدعی تأمین و تنظیم آن بودند به تخریبش کوشیدند. چین در ابتدای قرن بیستم مملکت شد که عالم عالمی نیست که تا آنوقت بنظرش میآمد، در پشت دیوار ضخیمی که نطق مملکت بود قوه های موخس غیر مرئی ایجاد شده و بعمل آمده بودند که هر لحظه این مملکت را تهدید میکردند.

چین بجنبش در آمد، سستی و بیحالی دیرین را ترك کرده به تعقیب اصول حیات ملل متمدنه مغرب زمین آغاز نمود. چین بآرامی و ملایمت بمطالعه و تدقیق رموز قوای خود میپرداخت. پس از آنکه فیروزی ژاپونیان کوتاه اندام به روسیان مهیب ملحوظ افتاد و آن فتوحات نمایان را مشاهده کرد، دیده بگشود و از خواب بیدار گشت. اهالی

(۱) مجله بهار سال اول، شماره ۸، مورخ ۸۳۳/۲/۱ جلالی = ۱۳۲۹/۴/۲۰ هجری = ۱۹۱۱/۳/۲۰ میلادی، صفحه ۴۴۹.

(۲) Parliament مجلس نمایندگان.

(۳) Boxers نامی که انگلیسها به شورشیان چینی سال ۱۹۰۰ نهادند. دول اروپائی پیهانه اینک بلوای منبور نمایند گبهای آنها را بخطر انداخته، در امور چین دخالت آغاز کرده شهرهای تین تسن (Tien-Tsin) و پکن (Pékin) را تصرف نمودند.

ایالاتی که در سواحل جای داشتند پیش از دیگران بجزیران امور آگاه شدند. بهمین ایالات ساحل دریا بود که بدو طوفان افکار و عقاید جدیده مستولی گردید، آنگاه بسایر ولایات و نواحی دور و نزدیک سرایت نموده سر تا سر عرصه وسیع چین را گرفت. در پکن (۱) پایتخت جدید چین بزودی فهمیدند که جلوگیری از این جنبش عمومی امکان ندارد و چنانچه فعلاً نیز بنظر میرسد این مقدمه با یک شورش بزرگی با آخر خواهد رسید و عامه مردم بر ضد خاندان سلطنت حاضره قیام خواهند نمود.

ممکن است وطنپرستی چینیان علی رغم آمال خود متحمل حکمرانی خانواده «منچو» (۲) بشود، اما اگر بخواهند موجبات کینه ورزی رافراهم آورند بیشتر باعث خرابی و مفسده خواهد بود. این مسئله چندین بار ثابت شده و وقایع تاریخ جدید چین این امر را مدلل داشته است. اکنون نیز مشاهده میشود که حکومت چین در مقابل حرکت ملت بملاحظه رفتار میکند و قدم بقدم عقب می نشیند.

در ماه سپتامبر (۳) ۱۹۰۶ فرمان دولتی صادر شد که در یک مدت غیر معلومی امور مملکت روبه بهبودی خواهد گذاشت. این وعده مبهم هیچکس را راضی نمیکرد، جنبش عمومی متصل پیش میرفت و بتدریج صورتی منظم و محقق تحصیل میکرد.

در نیمه اول سال ۱۹۰۷ در بسیاری از نقاط بمیل و اختیار خود مردم شوراهای شهری و ایالتی ایجاد شدند که بعضی آشکار و برخی نهانی کار میکردند. حکومت که این ترتیب را ملاحظه نمود خواست این اوضاع را در یک دایره ای محدود سازد، بهمین جهت فرمان خاقانی مشعر بر تأسیس بیست و دو انجمن شورای ایالتی صدور یافت، لیکن در اینجا نیز مدت معین نبود. در ۲۵ دسامبر (۴) همین سال فرمان دیگر استقرار قطعی مشروطیت را وعده داد، این فرمان هم موعده را مشخص نکرده و فای وعده را به ترتیب و تدوین قوانین اساسی و آگاهی و اندازه و قوف جماعت موکول ساخته بود. در این اثنا در پایتخت کمیسیون (۵) مرگب از مأمورین دولت منعقد گردید که بمطالعه قوانین اساسی اروپا پردازند. در ۲۲ ژوئیه (۶) ۱۹۰۸ یک حکم امپراطوری بملت اخطار مینمود که مجالس شورای ایالتی مأمور هستند مبادی حکومت ملی را بمردم تلقین نمایند و

(۱) Pékin یا Pei-Ping پایتخت چین. (۲) Mandchou.

(۳) Septembre نهمین ماه فرنگی.

(۴) Décembre دوازدهمین ماه فرنگی. (۵) Commission هیئت، انجمن.

(۶) Juillet هفتمین ماه فرنگی.

باید برای اطلاع خلق حکم یک مدرسه را داشته باشند.

بالاخره در ۱۳ اوت (۱) ۱۹۰۸ فرمانی مجدد صادر گردید که اصلاح طلبان را پس از انقضای مدت سه سال بدخول اصلاحات دستوری در مملکت امیدوار مینمود. این مدت موافق اعلان دربار برای تعلیم مقدمات سیاسی بملت لازم بود. در فرامین غره و دوم نوامبر (۲) ۱۹۰۸ نیز که از طرف نیابت سلطنت و امپراطور صدور یافت همین مدت قید و تصریح شد. در اوایل سال ۱۹۰۹ نایب السلطنه خواست از اقدام باامورات ابتدائی مشروطیت امتناع ورزد. سقوط یوآن شیکای رئیس فرقه چینیان، مظفریت ماندرن-منچوهای ارتجاع پرست را تأیید میکرد. مع هذا احتمال حدوث انقلاب، حکومت را مجبور نمود که امتیازات جدیدی اعطا کند. در غره اکتوبر (۳) ۱۹۰۹ مجالس شورای ایالات بوجود آمده در اولین قدم بر ضد ارباب اقتدارات عمومی مبادرت جستند و نمایندگان خود را به پکن فرستادند. در ژانویه (۴) ۱۹۱۰ متحداً درخواست کردند که پارلمان در ۱۹۱۱ منعقد گردد. مستدعیات آنها از جانب نایب السلطنه مقبول نیفتاد. در اینوقت هیجان فرقه‌های مشروطه خواهان بیش از پیش روی باز دیاد نهاد. نمایندگان ایالات دو مرتبه دیگر بتقدیم عراض اقدام کردند. حکومت بخیال استفاده از موقع، در ماه اکتوبر مجلسی تشکیل داد که مطبوعات اروپا آن را «پارلمان ابتدائی» نامیدند. این مجلس، نمایندگان ملت و رجال و بزرگان دولت را مشتمل بود. حکومت با همه ایستادگی و بجا پند خویش نتوانست این مجلس را در حدودی که برای آن معین نموده بود نگاهدارد: مجلس مذکور بلا کمالات اجزات استقرار مشروطه کامل را تقاضا کرد و حکومت را مجبور ساخت که بقبول تکالیف تن در دهد.

نظر بمدلول فرمان جدید، در ظرف ماه آوریل (۵) ۱۹۱۱ مقاصد مشروطه طلبان بر آورده شده و در ژوئن (۶) همین سال تمام اهالی مملکت از ورود قوانین آزادی و مساوات بخطه وسیعاً چین مطلع خواهند گردید. از اینرو گمان میرود که انتخابات در ژوئیه ۱۹۱۲ شروع و تا دو ماه با آنها خواهد رسید. در این هنگام حکم دولتی دیگری بمردم اعلان نمود که وزیر مالیّه تسای تسه و پولون رئیس مجلس سنا (۷) مأموریت ترتیب لایحه

(۱) Août هشتمین ماه فرنگی.

(۲) Novembre یازدهمین ماه فرنگی.

(۳) Octobre دهمین ماه فرنگی.

(۴) Janvier اولین ماه فرنگی.

(۵) Avril چهارمین ماه فرنگی.

(۶) Juin ششمین ماه فرنگی.

(۷) Sénat مجلس پیران.

مشروطیت میباشند . این دو نفر که از شاهزادگان مملکت را بمعاونت خود طلبیده اند . این مسئله در دو ایر مشروطه .
 طلبان برضایت پذیرفته نشد . « پارلمان ابتدائی » در تعقیب مقاصد ملی دوام دارد . در
 جلسه ۲۷ نوامبر متفقاً بمسئولیت هیئت وزرا رأی دادند . اگر چه حکومت این تقاضا
 را قبول نکرد ولی « پارلمان ابتدائی » بتسلیم حاضر نبوده حکومت را تهدید مینماید که اگر
 مقصود انجام نیابد خود را منفصل ساخته بولایات مراجعت خواهد نمود . از طرف دیگر
 اشعار میشود که حکومت در صدد تشکیل کابینه‌ای مثل کابینه وزیرای ژاپون است که
 اعضای آن را امپراطور انتخاب میکند و آنها را فقط مسئول پیشگاه سلطنت میشناسد .
 این بود ترتیب سیر و حرکت اصلاحات دستوری در کشور آسمانی چین . تمام
 امید سعادت و حسن استقبال مملکت نیز منوط بهمین اصلاحات است . چون امروزه در
 مرحله مبارزات صوری متوقف است نمیتوانیم اوضاع آینده این مرز و بوم را پیش بینی
 کرده سخنی بگوئیم . اما از طرز تشکیلات و پیشرفت کار مشروطه خواهان در تعقیب
 مطالب خودشان میتوان امیدوار بود که آئینه امورات چین بخوبی ختم شود .
 غلامرضا امیرحاجی .

شکایت بریتانیا (۱)

— ای زئوس (۲) ربّ الارباب! سخنان مرا گوش کن و مرا از نظر عنایت دور مدار،
 بجهت اینکه تجارت خارجی من از ۹۰۳۳۶۳۰۰۰ لیره بیشتر نیست .
 جواب از مجمع خدایان — ای فراموشکار حقّ ناشناس! آیا هیچوقت تو از مأخذ
 کنونی بیشتر بوده یا منافع هیچیک از ملل با بن پایه رسیده است؟ اگر حاصلات
 تجارتی تو بسکنه این مملکت بطور تساوی قسمت شود بهر کدام ۲۱ لیره و نیم عاید میشود،
 و حال آنکه در فرانسه بهر شخص ۸ لیره و ۱۱ شیلینگ (۳)، در آلمان ۸ لیره و ۶
 شیلینگ، در آمریکا ۶ لیره و ۳ شیلینگ میرسد!
 — ای نپتون (۴) ربّ النوع دریا! ای اریس خداوند جنگ و حامی نفوذ و

(۱) مجله بهار، سال اوّل، شماره ۹ و ۱۰، مورخ جمادی الاولی و جمادی الاخری ۱۳۲۹ هجری =

مه و ژوئن ۱۹۱۱ میلادی، صفحه ۵۶۰ . مقصود از « بریتانیا » انگلستان است .

(۲) Zeus (Jupiter) ربّ الارباب . (۳) Schilling بیست شیلینگ معادل یک لیره است .

(۴) Neptune .